

ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ

καπετάνιος, ο, πλ. **καπετάνιοι** κ. **καπεταναίοι, οι**, θηλ. **καπετάνισσα, η**, ουσ. [*<όψιμο μων. καπετάνιος <βενετ. capetanio>.* **1.** ο καπετάνιος. (Λαϊκό τραγούδι: **καπεταναίοι και τόσοι άλλοι, λοστρόμοι ναύτες μηχανικοί, καθένας έχει και τον καημό του, έτσι είμαστε όλοι εμείς οι ναυτικοί // καπετάν Βαγγέλη γεια σου, με την καπετάνισσά σου**). **2.** (σε περιπτώσεις πολέμου, ανταρτοπόλεμου) ο αρχηγός ένοπλου σώματος, ο οπλαρχηγός: «ο παππούς μου ήταν καπετάνιος στο Μακεδονικό Αγώνα || το σόι του κρατάει από έναν καπετάνιο του 1821». (Δημοτικό τραγούδι: **δώδεκα χρόνους έκαμα στους κλέφτες καπετάνιος. Ζεστό ψωμί δεν έφαγα, δεν πλάγιασα σε στρώμα**). **3.** ο αρχηγός μιας ομάδας που είναι υπεύθυνος για τη δραστηριότητά της: «ποιος είναι ο καπετάνιος σ' αυτό το εργοτάξιο;». **4α.** ως επιφών. **καπετάνιε!** φιλική ή τιμητική προσφώνηση σε οικείο άτομο ή σε άτομο που αναγνωρίζουμε την αξία του, που αναγνωρίζουμε την ανωτερότητά του και του δίνουμε το προβάδισμα: «καιρό είχαμε να σε δούμε απ' τα μέρη μας, καπετάνιε!». **β.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση. Συνών. *αρχηγέ!* (2α, β) / *αφεντικό!* (3α, β) / *γιατρέ!* (3α, β) / *γίγαντα!* (4α, β) / *δάσκαλε!* (4α, β) / *μάστορα!* (4α, β) / *μεγάλε!* (9α, β) / *ντόκτορ!* (3α, β) / *στρατηγέ!* / *τσιφ!* (3α, β). **5.** φιλική προσφώνηση σε άτομο ανεξαρτήτου επαγγέλματος ή ιδιότητας. **6.** το θηλ. **η καπετάνισσα**, και με τη σημασία η σύζυγος του καπετάνιου, ιδίως του ναυτικού, αλλά και οπλαρχηγού·

- ο καλός ο καπετάνιος στη φουρτούνα φαίνεται, η ικανότητα ενός ανθρώπου φαίνεται στις δύσκολες περιστάσεις: «τώρα θα δω τι αξίζεις που σου 'ρθαν τα πράγματα δύσκολα, γιατί ο καλός ο καπετάνιος στη φουρτούνα φαίνεται». Πολλές φορές, λέγεται και για να δώσει κουράγιο σε κάποιον που περνάει μια δύσκολη κατάσταση. Συνών. ο καλός *καραβοκύρης στην ανεμοζάλη φαίνεται*·

- οι κώλοι που γαμούσαμε, γίνανε καπετάνιοι ή οι κώλοι που γαμούσαμε, γίναν' καπεταναίοι, βλ. λ. [κώλος](#)·

- όρθιο φεγγάρι, δίπλα ο καπετάνιος, βλ. λ. [φεγγάρι](#)·

- παλιό γιατρό και γέρο καπετάνιο να γυρεύεις, βλ. λ. [γυρεύω](#)·

- πλαγιαστό φεγγάρι, όρθιος ο καπετάνιος, βλ. λ. [φεγγάρι](#)·

- φτωχός καπετάνιος, πλούσιο ταξίδι δεν κάνει, ο φτωχός επιχειρηματίας δεν αποκομίζει πολλά κέρδη από τη δουλειά του: «έχει ένα μαγαζάκι και μόλις τα κουτσοβολεύει γιατί, φτωχός καπετάνιος, πλούσιο ταξίδι δεν κάνει»·

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας